

Ženski sud - feministički pristup pravdi

Izveštaj za period oktobar, novembar, decembar 2014.

Donosimo kratak izveštaj o aktivnostima Žena u crnom u vezi sa organizovanjem Ženskog suda-feministički pristup pravdi u navedenom periodu. Izveštaj se uglavnom odnosi na aktivnosti u Srbiji, kao i na zajedničke aktivnosti partnerskih organizacija. Aktivnosti realizovane u drugim državama bivše Jugoslavije zastupljene u meri u kojoj su Žene u crnom kao nositeljke programskih aktivnosti, dobile informacije od drugih članica Organizacionog odbora Ženskog suda.

Ukoliko vas zanimaju opširnije informacije, možete ih naći na našem web-sajtu www.zeneucrnombegrad.org i www.zenskisud.org ili nam se obratite putem mail: zeneucrnombegrad@gmail.com

Unapred se solidarno zahvaljujemo.

Krajem 2010. godine članice Inicijativnog odbora u sastavu: Žene ženama, Sarajevo (Bosna i Hercegovina), Centar za žensko i mirovno obrazovanje Anima iz Kotora (Crna Gora), Centar za ženske studije i Centar za žene žrtve rata, iz Zagreba (Hrvatska), Ženska mreža Kosova, Ženske studije i Žene u crnom iz Beograda, pokrenule su inicijativu za organizovanje Ženskog suda na prostoru bivše Jugoslavije. IO sada ima **11** organizacija iz svih država bivše Jugoslavije. Na sastanku održanom početkom februara 2013. godine Inicijativni odbor je prerastao u Organizacioni odbor Ženskog suda.

Žene u crnom su nositeljke programskih aktivnosti na organizovanju Ženskog suda, dogovaraju i koordinišu sve aktivnosti sa organizacijama koje čine Organizacioni odbor.

U ovom izveštajnom periodu su realizovane sledeće aktivnosti:

I Feministička etika brige - podrška potencijalnim svedokinjama

U okviru podrške ženama koje su svedočile na feminističkom diskusionom kružoku o militarističkom/etničkom/ekonomskom/rodnom nasilju.

1. Regionalni sastanak potencijalnih svedokinja za Ženski sud-feministički pristup pravdi

U ovom izveštajnom periodu održan je jedan (**1**) regionalni sastanak potencijalnih svedokinja za ŽS u Tivtu/Crna Gora.

Na ovom regionalnom sastanku potencijalnih svedokinja učestvovalo je ukupno **37** žena - potencijalnih svedokinja, članica Organizacionog odbora i Međunarodnog odbora Ženskog suda. Na ovom sastanku su učestvovala potencijalne svedokinje iz svih država bivše Jugoslavije:

- Bosna i Hercegovina (9) – Sarajevo, Bratunac, Tuzla/Srebrenica, Zvornik, Đulići, Foča;
- Crna Gora (7) - Podgorica, Kotor, Herceg Novi, Bar, Bijelo Polje, Pljevlja, Nikšić;
- Hrvatska (6) – Zagreb, Novigrad, Vukovar;
- Kosovo (3) – Kruša, Priština;
- Makedonija (2) – Tetovo;
- Slovenija (1) – Maribor;
- Srbija (8) – Beograd, Novi Bečej, Leskovac, Kruševac, Kraljevo, Priboj na Limu

Na ovom sastanku je učestvovala i Rada Iveković iz Pariza.

Petak, 21. novembar

Prva sesija - predavljanje i dogovor o radu.

Druga sesija: **Sistem i prakse zaštite svedokinja**

- *Institucionalni pravni sistem na međunarodnom nivou*
- *Institucionalni pravni sistem na nacionalnom nivou*
- *Sistem zaštite na alternativnim sudovima - sistem brige za svedokinje*

Govorile su: Tea Gorjanc Prelević, Nela Pamuković, Nora Ahmetaj, Staša Zajović, *a nakon uvodnih izlaganja u diskusiju su se uključile i ostale učesnice.*

* *Kuda riječ, tuda i duša - psihološka podrška svjedokinjama* – radionicu vodila: Ljupka Kovačević

* *Individualni sastanci sa svjedokinjama* - vodila: Marijana Senjak

* *Politika znanja Ženskog suda – feministički pristup pravdi*, predavačica: Rada Iveković

- *Ženska borba za mir i pravdu – međunarodna iskustva* - Projekcija dokumentarnog filma
- *„Vrt ispunjen ženskim nadama“ (32 minuta)*, film govori o iskustvu Ženske komisije za istinu, pravdu i reparaciju u Kolumbija koju je pokrenula mreža Ruta pacifica/Ženska mirovna putanja.

Subota, 22. novembar -

O alternativnoj ženskoj istoriji – predavanje *Ervine Dabižinović*

Zajedno gradimo alternativnu žensku istoriju - zajednički rad na tekstovima svjedočenja, celodnevni rad

Vodile: Ljupka Kovačević, Staša Zajović

Nedelja, 23. novembar

Dogovori o nastavku rada na tekstovima svjedočenja – istraživački i etički kodeks...

Evaluacija – Šta ste ponijele sa ovog sastanka?

2. Individualni razgovori sa potencijalnim svedokinjama za Ženski sud: feministički pristup pravdi u cilju održavanja komunikacije sa ženama koje su svedočile na feminističkim diskusionim kružocima i ostalim aktivnostima u procesu organizovanja ŽS; u ovom izveštajnom periodu održani su susreti:

4,7, i 11.11. - *Sastanak u Animi/Kotor* sa tri radnica iz trgovinskog preduzeća *Napredak* koje je privatizovano na netransparentan način, zbog čega se žene smatraju žrtvama navedene privatizacije. Učenice sastanka su željele da se oglasimo u novinama kako bi postalo vidljivo da je i u ovom preduzeću bilo ekonomsko nasilje nad ženama. Tekst „Lice uspešnih tranzicionih priča“ Vijesti (dnevne novine) objavile su 8. decembra i sa jednom od radnica, urađen je i individualni razgovor.

II Radni konsultativni sastanci

U skladu s Feminističkim kodeksom o organizovanju Ženskog suda, kojim smo se obavezale na deljivost znanja, zajednički procesi razmišljanja, ovi sastanci su deo demokratskog procesa. Na njima analiziraju rezultati dosadašnjih aktivnosti, definišu se budući koraci u procesu razumevanju i stvaranja i pravde sa feminističkog aspekta. U skladu sa Feminističkom etikom procesa organizovanja ŽS, pored zajedničkih Radnih konsultativnih sastanaka, pokrenuto je mnoštvo drugih vidova rada na nivou zemalja: *redovni operativni radni sastanci, radionice, sastanci pravnog tima, diskusione fokus grupe, diskusioni kružoci*, itd. U ovom izveštaju navedene su prewashodno aktivnosti u Srbiji, kao i one koje smo dobile od partnerskih organizacija u svakoj od zemalja bivše Jugoslavije:

1. Zajednički radni konsultativni sastanci – između partnerskih organizacija OO ŽS, kao i drugih organizacija civilnog društva koje učesvuju u procesu organizovanja ŽS:

Zagreb, 28. oktobar - Na radnom sastanku su učestvovala: Nela Pamuković i Staša Zajović, članice OOŽS i Marijana Senjak, psihoterapeutkinja iz Zagreb, jedna od osnivačica feminističke grupe Medica (Zenica, BiH). Marijana Senjak učestvuje u aktivnostima ŽS duži niz godina, prewashodno kao terapeutkinja. Na ovom radnom sastanku konsultovale smo se i dogovarale o sledećim pitanjima:

- Organizovanju Regionalnog sastanka potencijalnih svedokinja u Tivtu (novembar 2014.),
- *Regionalni sastanak OO ŽS u Zagrebu* (16/17.1. 2015.),
- *Regionalni sastanak sa ekspertkinjama i umetnicama* – načelni dogovori
- *Publikacija*: konsultacije o pripremnim materijalima o dosadašnjem procesu ŽS – za Međunarodno sudsko veće,
- Projekti za ostale aktivnosti u vezi sa procesom organizovanja ŽS a posebno za završnicu ŽS (7.-10. maj 2015.).

Novi Sad, 7. novembar – radni sastanak u kojem su učestvovala ekspertkinje koje aktivno učestvuju u procesu organizovanja ŽS: socio-lingvistkinja, prof dr. Svenka Savić, dr etnologije Maša Malešević iz Beograda i Staša Zajović, članica Organizacionog odbora Ženskog suda/OOŽS. Na ovom radnom sastanku konsultovale smo se o metodologiji rada na

zajedničkom oblikovanju tekstova svedočenja potencijalnih svedokinja, etičko-istraživački kodeks rada na tekstovima svedočenja.

Tivat, 21.- 24.novembar – U okviru Regionalnog sastanka potencijalnih svedokinja (20.-23.) održani su radni sastanci, u pauzama rada sa svedokinjama, a nakon sastanka, 24.11.14. održan je celodnevni radni sastanak. Na ovim radnim sastancima učestvovala su prisutne članice OOŽS: Ljupka Kovačević, Nela Pamuković i Staša Zajović, kao i terapeutkinja Marijana Senjak i Rada Iveković, članica Međunarodnog odbora i ekspertkinja. Teme radnih sastanaka, kao i dogovori:

- *Regionalni sastanak sa svedokinjama, 20, 21. i 22. mart 2015.*, Andrevlje; urađen je predlog rada, radna verzija programa, lista ekspertkinja, propratni materijal (doku filmovi, leci...),
- *Sastanak ekspertkinja i umetnica* – 13, 14. i 15. februar 2015. (Radmilovac pored Beograda); dogovorena je radna verzija programa, lista naučnica i umetnica, precizan dogovor o pripremnom materijalu za ovaj radni sastanak;
- *Međunarodno sudsko veće/Međunarodni savetodavni odbor i Međunarodno sudsko veće*: revidiran spisak članica i članova, priprema dokumentacije koju treba pripremiti, prevesti na engleski, poslati, itd.

2. Redovni radni sastanci: u prostorijama ŽuC-a u Beogradu; u ovom izveštajnom periodu održano je nekoliko sastanaka i to svakog četvrtka; na sastancima učestvuju članice koordinatorskog tima ŽuC-a, a ponekad se u rad uključuje i članice Ženskih studija iz Beograda. Na sastancima se: razmenjuju informacije, razmišljanja, dileme, analiziraju se rezultati urađenih aktivnosti, definišu se i dogovaraju buduće aktivnosti, itd. Na ovim sastancima učestvuje oko pet članica koordinatorskog tima.

3. Javne debate, tribine u okviru procesa organizovanja Ženskog sud: feministički pristup pravdi

17. oktobar, Podgorica – Rodni aspekt ekonomskog nasilja, tribuna održana u multimedijalnoj sali KIC-Budo Tomović, a na kojoj je bilo reči o uzrocima kontinuiranog ekonomskog nasilja i impakta tog nasilja na živote, otporu žena takvim politikama, inicijativi za održavanje Ženskog suda. Na tribinu su govorile: *Senka Rastoder*, potencijalna svjedokinja za ŽS i *Vanja Čalović*, koordinatorka MANS-a.

III Video aktivizam

Video aktivizam koji podrazumeva realizaciju video materijala u vezi sa feminističkim pristupom pravdi; obuhvata i prevod i titlovanje dokumentarnih filmova o iskustvima nenasilnih pokreta protiv nekažnjivosti zločina, neoliberalne ekonomske globalizacije, itd.

U ovom izveštajnom period urađeni su sledeći dokumentarni filmovi:

- *Nikada nećemo zaboraviti zločin u Topčideru* (28 min.) - Dokumentarni film koji govori o hronologiji zločina u Topčideru - Deset godina kasnije - a sastavljen je od raznih televizijskih priloga koji govore o ovoj temi i izjava majki ubijenih vojnika (Rose Jakovljević i Biljane Milovanović). Film je napravila Marija Arandelović.

- *Tražimo istinu, zahtevamo pravdu* (2,19 min.) - Dokumentarni film o uličnoj akciji, koja je bila posvećena obeležavanju desetogodišnjice od ubistva dvojice gardista u Topčideru, 05.10.2004. godine; akcija je bila izvedena u Knez Mihailovoj ulici, u Beogradu, 05.10.2014. godine. Autorka filma je Marija Arandžević.

- *Nikada nećemo zaboraviti zločine u Vukovaru* (2.45 min.) - Dokumentarni film govori o uličnoj akciji Žena u crnom, koja je predstavljala obeležavanje godišnjice pada Vukovara, a održana je u crnini i ćutanju, u Knez Mihailovoj ulici, 18. novembra 2014. godine.

IV Izdavačka delatnost

Cilj je produblivanja znanja potrebnih za proces organizovanja ŽS – feministički pristup pravdi: leci, čitanke, itd.

U ovom izveštajnom periodu od izdavačkih jedinica, iz štampe su izašle sledeće stvari:

Topčider - anatomija državnog zločina - 60 str. autora Bojana Tončića, u izdanju Žena u crnom i Rekonstrukcije Ženski fond.

Ova knjiga ima 60 stranica, sadrži 13 tekstova i intervju sa sledećim osobama: Floran Artman, Predrag Savić (advokat), Dragoljub Todorović (advokat), Janko Jakovljević i Petar Milovanović (očevi ubijenih gardista), Olgica Batić (advokatica), Boris Tadić, Prvoslav Davinić (bivši ministar odbrane), Vuk Tufegdžić (vojni istražni sudija), Vladimir Vukčević.

Transkript regionalnog sastanka potencijalnih svedokinja za ženski sud: feministički pristup pravdi - Tivat (25 str.).

Ženska mirovna agenda 2015. - tematska agenda za sledeću godinu posvećena je 20 godišnjici genocida u Srebrenici. Ima 154 stranice i sastoji se od sledećih celina: Srebrenica: razvoj, zaštićena zona UN-a, hronologija događaja, posle genocida, pred Haškim tribunalom, Međunarodni sud pravde, Srebrenica i Žene u crnom. Takođe, agendu prate datumi vezani za Srebrenicu (institucionalni pravni odgovor na međunarodnom nivou za počinjen genocid u Srebrenici, kao i na inicijative Žena u crnom protiv poricanja i relativizovanja genocida na nivou države i društva), kao i izjave žena Srebrenice i aktivistkinja mreže Žena u crnom Srbije (koje odražavaju stavove i osećanja i rezultat su dijaloga i razmene mišljenja).

Žensku mirovnu agendu 2015 – posvetile smo hrabrim ženama Srebrenice koje su svoju najdublju ranjivost, nenadoknadive gubitke, neizreciv bol i tragediju pretvorile su u mirovni aktivizam, u borbu za mir, istinu i pravdu.

V Umetničko aktivistički angažman

Razvijanje i jačanje feminističke etike odgovornosti, kao i nenasilnog otpora svim vidovima diskriminacije i eksploatacije:

1. Ulične akcije:

05.10. - *Nikada nećemo zaboraviti zločin u Topčideru* (ispred kasarne Karaš i u Knez Mihailovoj ulici): povodom desetogodišnjice ubistva dvojice vojnika Dragana Jakovljevića i Dražena Milovanovića, u vojnom objektu kasarne Karaš, 05.10.2004. godine, Žene u crnom održale su dva stajanja u crnini i ćutanju.

18.11 - *Nikada nećemo zaboraviti zločine u Vukovaru*: Povodom godišnjice zločina u Vukovaru Žene u crnom su organizovale stajanje u crnini i ćutanju, u Knez Mihailovoj ulici, pod sloganom 'Nikada nećemo zaboraviti zločine u Vukovaru'.

29.11. - *Stop represiji nad braniteljima ljudskih prava*: povodom Međunarodnog dana braniteljki ljudskih prava, Žene u crnom su organizovale stajanje u Knez Mihailovoj ulici pod sloganom Stop represiji nad braniteljima ljudskih prava, a povodom situacije u kojoj se nalaze Žene u crnom.

06.12. - *Dan borbe protiv femicida*: Povodom dana borbe protiv femicida, Mreža Žena protiv nasilja i Žene u crnom su organizovale stajanje na Trgu Republike pod sloganom 'Stop femicidu'. Protest je bio posvećen s jedne strane kampanji 'Stop nekažnjivosti plavih šlemova' (za ukidanje imuniteta pripadnicima mirovnih misija za seksualne zločine nad ženama), a sa druge strane femicidu nad ženama u Srbiji.

17.10. – *performans NE Siromaštvu - Kotor*: Imam pravo na slobodu, nezavisnost, socijalnu pravdu! Za socijalnu pravdu i ravnopravnost žena u ekonomiji!

24.10. – *performans Tiče me se - Kotor*: Participacija žena na svim odgovornim pozicijama!

25.11. – *Tiče me se - Kotor*: "Sve smo meta" povodom kampanje 16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama!

2. Posećivanje mesta zločina počinjenih u naše ime:

05.10. - *Bela Reka*: „*Pamtimo – sećanje na Dragana Jakovljevića*“: povodom desetogodišnjice od ubistva dvojice gardista u kasarni u Topčideru, Žene u crnom su organizovale niz aktivnosti u selu Bela Reka, sa porodicom Jakovljević:

- '*Pamtimo*' (28 min.), promocija dokumentarnog filma rediteljke Marije Arandelović, u produkciji Grupe za video aktivizam ŽuC-a,
- *Otvaranje arhive o zločinu u Topčideru* koju su zajedno sa porodicom uradile aktivistkinje ŽuC-a – zajedničko stvaranje buduće Mirovne zadužbine 'Dragan Jakovljević' u Beloj Reci.

22.10. - *Sjeverin: Nikada nećemo zaboraviti zločin u Sjeverinu*: Povodom godišnjice zločina u Sjeverinu (otmica i ubistvo 16 bošnjačkih civila, iz autobusa na relaciji Priboj – Rudo 22.10.1992. godine), grupa aktivistkinja prisustvovala je postavljanju kamena temeljca za spomenik žrtvama zločina u selu Sjeverin.

19.11. - *Vukovar: Nikada nećemo zaboraviti zločine u Vukovaru*: Povodom godišnjice zločina u Vukovaru, grupa aktivistkinja Žena u crnom prisustvovala je komemoraciji u Vukovaru.

11.12. – *Tuzla, Bosna: 'Tražimo naše nestale – da ne zaboravimo genocid u Srebrenici'*: Grupa aktivistkinja Žena u crnom je prisustvovala maršu 'Tražimo naše nestale', koji od 1996. godine, svakog 11 u mesecu, organizuju Žene Srebrenice, sa sedištem u Tuzli.

3. Promocija knjige *Topčider - anatomija državnog zločina*:

Knjiga ima 60 stranica, a autor je Bojan Tončić, u izdanju Žena u crnom i Rekonstrukcije Ženski fond.

Ova knjiga ima 60 stranica, sadrži 13 tekstova i intervjua sa sledećim osobama: Floran Artman, Predrag Savić (advokat), Dragoljub Todorović (advokat), Janko Jakovljević i Petar Milovanović (očevi ubijenih gardista), Olgica Batić (advokatica), Boris Tadić, Prvoslav Davinić (bivši ministarodbrane), Vuk Tufegdžić (vojni istražni sudija), Vladimir Vukčević.

- 03.10. - *Beograd*, u prostorijama Medija centra, u organizaciji Žena u crnom uz prisustvo oko 50 osoba. Na promociji su govorili: Bojan Tončić (e-novine) i Jelena Milić (Centar za evroatlantske studije), a promociji je prisustvovalo oko pedeset osoba.

- 17.10. - *Novi Sad*, u prostoriji Medija centra Vojvodine, u organizaciji Nezavisnog društva novinara Vojvodine uz prisustvo oko 10 osoba. Na promociji su govorili: Nedim Sejdinović (NDNV, Novi Sad), Nada Dabić (Esperanca, Novi Sad).

- 07.11. - *Zrenjanin*, u prostoriji Gradske čitaonice, u organizaciji sekcije žena udruženja građana Ravnopravnost Zrenjanin uz prisustvo oko 20 osoba. Na promociji su govorile: Vesna Đorđević (UG Ravnopravnost, Zrenjanin) i Staša Zajović (Žene u crnom, Beograd).

*Priredio: Miloš Urošević uz podršku Staše Zajović i Ljupke Kovačević.
Beograd, 30. decembar 2014.*